

บทสรุป

สภาพทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของเมืองเพชรบุรี ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้แสดงให้เห็นความมั่นคงภายในเมืองเพชรบุรีอันเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่ความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของเมืองนี้ อันได้แก่ความพร้อมในระบบควบคุมกำลังคน ความพร้อมอันเนื่องจากการคลี่คลายของภาวะเศรษฐกิจในช่วงปลายสมัยรัตนโกสินทร์และความพร้อมในการคมนาคมระหว่างกรุงเทพฯกับเมืองเพชรบุรีและหัวเมืองอื่นในภาคตะวันตก ความพร้อมเหล่านี้เป็นปัจจัยภายในซึ่งทำให้เพชรบุรีมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วขึ้นเมื่อมีปัจจัยภายนอกเข้ามากระทบปัจจัยภายนอกเหล่านั้นคือ ความสนพระทัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความสนใจของขุนนางตระกูลขุนนาคร และมิชชันนารี รวมทั้งค่านิยมในการพักผ่อนตากอากาศแบบใหม่

ความเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏคือความเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพของเมืองเพชรบุรีทั้งบนฝั่งตะวันออกและตะวันตกของแม่น้ำเพชรบุรี ความเปลี่ยนแปลงด้านสังคมซึ่งปรากฏชัดเจน เมื่อเมืองเพชรบุรีเริ่มเป็นแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างสังคมเมืองเพชรบุรีเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ มีการรับวิทยาการใหม่ ๆ จากชาวตะวันตกและมีการเปลี่ยนแปลงในศิลปะเมืองเพชรบุรี นอกจากนั้นยังมีความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การผลิตเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อบริโภคเป็นผลิตเพื่อขาย มีการขยายตัวทางการค้าและมีการลงทุนในธุรกิจใหม่ ๆ กว้างขวางขึ้น

ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแม้ว่าจะทรงโปรดเมืองเพชรบุรีอันเนื่องจากทรงคุ้นเคยมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์และทรงโปรดในศิลปะวัฒนธรรมของเมืองนี้แต่เนื่องจากอากาศบนพระนครคิริไม่เหมาะสมกับพระพลานามัย จึงทำให้ไม่เสด็จไปประทับบ่อยๆ เหมือนในสมัยพระราชบิดา และทรงซื้อที่ดินบนพื้นที่ราบห่างจากพระนครคิริลงไปทางใต้ ประมาณ 3 กิโลเมตร ที่ตำบลบ้านป็น

ในตัวเมืองเพชรบุรี เพื่อสร้างพระตำหนักที่ประทับและได้ทรงเสด็จพระเนตรการก่อสร้างอย่างใกล้ชิด

ค่านิยมในการพักผ่อนชายทะเล ที่แพร่หลายขึ้นในหมู่พระราชวงศ์ ในรัชการพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีผลให้ไม่มีพระราชวงศ์เสด็จไปประทับพักผ่อนในตัวเมืองเพชรบุรี ในช่วง พ.ศ. 2430 - 2447 มีผลให้ตัวเมืองเพชรบุรีในส่วนที่เคยเจริญรุ่งเรืองต้องซบเซาลง เพราะไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร ประกอบกับทางรถไฟที่ลงไปถึงหมู่บ้านหัวหินใน พ.ศ. 2454 ยิ่งทำให้ผู้คนหลายระดับเดินทางจากกรุงเทพฯ ผ่านเลยเมืองเพชรบุรีลงสู่ชายฝั่งทะเลภาคใต้มากยิ่งขึ้น ตัวเมืองเพชรบุรีที่เคยเฟื่องฟูในฐานะเมืองท่องเที่ยวก็ทรุดโทรมลง

เมื่อแพทย์หลวงประจำพระองค์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แนะนำให้เสด็จไปประทับรักษาพระองค์แถบชายฝั่งทะเล ชายฝั่งทะเลตำบลบางทะเล ซึ่งยังอยู่ในเมืองเพชรบุรี ห่างจากตัวเมืองประมาณ 18 กิโลเมตร จึงถูกเลือกเป็นที่สร้างพลับพลาที่ประทับเมื่อ พ.ศ. 2460 และต่อมาได้รับพระราชทานนามว่า "หาดเจ้าสำราญ" พระองค์โปรดประทับที่นั่นมาก การที่ชายฝั่งทะเลเมืองเพชรบุรีได้รับความนิยมนักชมนั้นมากขึ้น ทำให้ตัวเมืองเพชรบุรีดำรงอยู่ต่อไปตามปัจจัยภายใน ซึ่งมีความพร้อมทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจในระดับหนึ่ง โดยที่ความสนใจจากชนชั้นนำในส่วนกลางที่เคยมีต่อเมืองเพชรบุรีลดน้อยลง

การสร้างพระตำหนักที่ประทับหาดเจ้าสำราญที่ชายฝั่งทะเลเมืองเพชรบุรีเมื่อ พ.ศ. 2460 จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่ส่งผลกระทบสำคัญต่อตัวเมืองเพชรบุรีซึ่งเคยได้รับความสนใจจากชนชั้นนำในกรุงเทพฯ มาตลอดช่วงระยะเวลา 60 ปี (พ.ศ. 2400-2460) การเดินทางไปพักผ่อนในบริเวณชายฝั่งทะเลของชนชั้นนำเหล่านั้น เป็นเหตุให้ตัวเมืองเพชรบุรีปราศจากตัวเร่งความเจริญจากภายนอก สังคมเมืองเพชรบุรีจึงเจริญเติบโตไปตามครรลองของตนด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมภายในท้องถิ่น จนกระทั่งถึงช่วงแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมืองเพชรบุรีจึงได้รับผลกระทบจากการสร้างปัจจัยพื้นฐานในการผลิต โดยเฉพาะการสร้าง

ถนนสู่ภาคใต้และภายใต้กระแสคำขวัญของการอยู่ดีกินดี ปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐานที่สร้างขึ้นในเมืองเพชรบุรีตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 เช่น การสร้างเขื่อนเพื่อการชลประทานและการพลังงาน ได้กลายเป็นปัจจัยเร่งที่ทำให้มีความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในเพชรบุรีอย่างเห็นได้ชัดอีกวาระหนึ่ง

งานวิจัยฉบับนี้เป็นเพียงการเสนอประเด็นสำคัญเฉพาะในแง่มุมหนึ่งเท่านั้น ยังมีอีกหลายประเด็นเกี่ยวกับเมืองเพชรบุรีที่นำศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้สนใจ เพื่อเปิดมุมมองใหม่ ๆ ในการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์เมืองเพชรบุรีให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย